

УДК 339.5+339.9]-025.7(477)

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ:
СТАН ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ**

Л. М. Таранюк¹, д-р екон. наук, професор, професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування, Сумський державний університет;

Т. Ю. Макаренко², студент Навчально-наукового інституту фінансів, економіки та менеджменту імені Олега Балацького, Сумський державний університет

*¹⁻²Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна
E-mail: Lnt@ukr.net*

Зовнішньоекономічні відносини будь-якої держави є невід'ємною складовою частиною національної економіки. Вона є одним із факторів інтеграції країни в систему світового господарства та дозволяє їй розширювати можливості виробництва і споживання, посилювати конкуренцію і таким чином впливати на економічне зростання. Україна перебуває на новому етапі входження в систему світових господарських зв'язків, і від того, як цей процес буде відбуватися, залежатиме не лише динаміка розвитку зовнішньої торгівлі держави, а й темпи росту цілої національної економіки. Авторами проаналізовано основні показники зовнішньоекономічної діяльності України та зроблено висновки щодо факторів впливу на зміни даних показників. Визначено основні проблеми та важелі державної підтримки експортерів в Україні. Досліджено зарубіжний досвід державної підтримки власних експортерів, який надає змогу визначити систему підтримки експорту в різних країнах світу. Сформовано напрямки дії щодо державної підтримки українського експорту, яка спрямована на підвищення рівня експортноорієнтованої діяльності вітчизняних підприємств.

***Ключові слова:** зовнішня торгівля, експорт, конкурентоспроможність, інновації, зростання економіки.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2018.1-01

Абревіатури:

СОТ – Світова організація торгівлі;

МВФ – Міжнародний валютний фонд;

ВВП – Внутрішній валовий продукт.

ВСТУП

Для розуміння питання щодо державного регулювання експорту, необхідно визнати, що Україна на сьогодні займає нішу, яка близька до чверті відсотка (0,26%) від усього обсягу світової торгівлі. Для країни, що має 0,56 % світового населення, займає 0,4 % суші з одними із найродючішими землями у світі, має достатньо велику кількість корисних копалин і ресурсів та претендує на приєднання (приблизнення) до високорозвинених країн Євросоюзу, безумовно це мало. Відставання більше ніж у 2 рази від середньосвітового показника участі у світовій торгівлі, та й те досягнуте за

рахунок експорту здебільшого сировини, дає чітку оцінку хворобливого стану української економіки. Сотні років залежності від Російської імперії, десятки років радянського комунізму, корупційно-олігархічне правління державою впродовж 26 років незалежності ввели у тяжкий стан прагнення українського народу зайняти достойне місце серед розвинутих країн світу. Можна наводити безліч статистичної інформації, але зазначені чинники негативно впливають на формування передового місця України у світовій торгівлі. Зрозуміло, що імпорт товарів до України не потребує ніякої активізації. Покращення стану української економіки, зростання рівня розвитку продуктивних сил, підвищення добробуту пересічних українців автоматично призведе до зростання імпорту. Складніше бути з експортною діяльністю суб'єктів господарювання. Тому дослідження процесу експортної діяльності компаній в контексті державного його регулювання є вкрай актуальною задачею в умовах нестабільної ринкової економіки та ситуації невизначеності, які сьогодні присутні в економічній системі України.

Постановка проблеми. Відставання України від провідних країн світу у сфері нарощування середньо- та високотехнологічного експорту є однією з найбільш суттєвих проблем економічного розвитку нашої держави на сучасному етапі. Також слід додати падіння обсягів вітчизняної продукції, яка має високий рівень доданої вартості і яка може мати високий рівень конкурентоспроможності на світових ринках. Виправити дану ситуацію можна шляхом активнішого адресного застосування механізмів та інструментів державної підтримки експорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пошуку дієвих важелів державної підтримки експорту з урахуванням вимог СОТ останнім часом посідають одне з чільних місць у науковій західній економічній літературі. Їм присвячено низку праць фахівців МВФ та Національного бюро економічних досліджень США [1, 2, 3, 4, 5, 6]. На жаль, у вітчизняній науковій літературі зазначені питання висвітлено недостатньо. За великої кількості розробок, а саме праці Крючкової І. [7] Унковської Т., Данилової К. [8], Шевчука В. [9], Корнієнка Є., Рябокінь М. [10], Василенка Ю., Василенка Д. [11] присвячені факторному аналізу тенденцій розвитку експорту з України та його структури. Щодо питань розвитку системи державної підтримки експорту зовсім мало приділяється уваги з боку вітчизняних наукових шкіл.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проаналізувавши досліджувану тематику, необхідно відзначити, що в Україні відсутній механізм дієвої підтримки експорту з боку держави, а дії українського уряду щодо вирішення вказаної проблеми не є системними, та не мають чіткої та виваженої програми. Автори, базуючись на прикладах провідних країн світу, вказують на необхідність розробки та впровадження державної програми підтримки експорту в Україні.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є аналіз стану державної підтримки українського експорту, дослідження тенденцій її розвитку та розробка шляхів покращення державного регулювання експортної діяльності в Україні.

Основними завданнями дослідження є:

- проаналізувати основні показники зовнішньоекономічної діяльності України;
- визначити основні проблеми та важелі державної підтримки експортерів в Україні;
- дослідити зарубіжний досвід державної підтримки власних експортерів;
- сформулювати напрямки дій щодо державної підтримки українського

експорту.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Враховуючи сучасний низький рівень внутрішнього споживання українських ринків, відносно швидке зростання ВВП можливе лише за рахунок постійного росту експорту українських товарів на світові ринки. У сучасних умовах виникає необхідність активної участі компаній України у світовій торгівлі, з метою підвищення рівня власного товарного обороту між іншими країнами та сприяння проведенню структурних перебудов вітчизняної економіки в більш стислі строки.

Проаналізуємо динаміку розвитку економічних відносин України зі світом. Для порівняння не можливо використовувати і порівнювати показники до 2014 р., оскільки на той час країна не була обтяжена проведенням антитерористичної операції, мала інші територіальні та виробничі показники (АР Крим, Донбас). Тому порівняємо показники першого півріччя 2017 року з відповідними значеннями показників першого півріччя 2016 року. Цей період можна вважати більш менш стабільним та об'єктивним для порівняння.

Підсумки зовнішньої торгівлі України в поточному році хоча ще і не досягли тих тенденцій розвитку, які були до кризових часів, однак порівняно з минулим роком спостерігаються деякі позитивні зрушення. Це дає позитивні перспективи на перехід зовнішньо-економічної діяльності країни у короткостроковій перспективі на більш високий рівень свого розвитку.

У січні-червні 2017 року загальна вартість українського товарного експорту склала 20,7 млрд. доларів США (або 17,5 млрд. євро), що на 24,2% більше порівняно з аналогічним періодом минулого року, в якому цей показник становив 15,1 млрд. євро [12].

Проте в порівнянні з показниками 2016 року, що становили 15,7 млрд. євро, імпорт товарів в Україну зріс упродовж першого півріччя 2017 року на 29,9% та склав 22,5 млрд. доларів США (або 19,1 млрд. євро). Слід зазначити, що у січні-березні 2017 року приріст експорту товарів становив 34,4%, а імпорту – 27,3% [12]. Тобто можна констатувати, що у першому кварталі 2017 року відбулося прискорення темпів імпорту та суттєве уповільнення темпів експорту. На нашу думку, це пов'язано з максимальним використанням українських виробників експортних квот на початку фінансового року.

З результатами першого півріччя 2017 року зберігається негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами – «мінус» 1,9 млрд. доларів США (або «мінус» 1,6 млрд. євро) тоді, коли в цей же період у 2016 році воно складало лише «мінус» 0,6 млрд. євро [12].

У 2017 році, як і зазвичай, найвищу питому вагу у структурі українського експорту займають сировинні товари (аграрна продукція, залізорудна сировина та металопродукція) – понад 65%. Цей показник зменшився в порівнянні з попереднім 2016 роком, коли він становив загалом понад 70%, що являє собою досить позитивну зміну, адже зростає доля готової продукції, ціна якої набагато більша, а отже, і дохід також [12].

Основними позиціями імпорту в Україну в першому півріччі 2017 року залишаються паливні ресурси – 23% (16% у 2016 р.), машини та обладнання – 18% (20% у 2016 р.) та продукти хімічної промисловості – 17,5% (16% у 2016 р.) [12]. Тобто кількість імпортованого товару зросла (за винятком машин та обладнання), що є негативним для національної економіки.

Основним торговельним партнером України у I півріччі 2017 року залишається Євросоюз, частка якого в експорті становить понад 39,8% (майже 7,0 млрд. євро), тоді як в цей же період 2016 року він склав лише 39%. Частка Євросоюзу в українському імпорті становить на сьогоднішній день 42,3% (майже 8,1 млрд.

євро), коли аналогічно в 2016 році – 44%. Друге місце у зовнішньоторговельному обороті України посідає Росія, третє – Китай [12].

Відносно поліпшення ситуації дійсно є відносним, оскільки за цей час політико-економічні відносини України з Євросоюзом, світовими торговельними організаціями та об'єднаннями набули певних позитивних зрушень, і це стало причиною зростання рівня товарообігу між Україною та країнами ЄС. Дослідимо це питання та сформуємо оцінку діям держави, які спрямовані на підтримку українських експортерів.

Одним з цілеспрямованих офіційних документів, що став на допомогу українським експортерам з боку держави, була «Концепція створення системи державної підтримки експорту України», яка затверджена Розпорядженням КМУ № 586-р від 01.08.2013 р. [13].

Концепція вирішувала шляхи ліквідації наступних проблем:

- низька товарна та географічна диверсифікованість українського експорту;
- невідповідні умови кредитування експорту та високі ризики ресурсних втрат під час здійснення експортних операцій;
- низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції;
- недостатній рівень інвестування в модернізацію та створення експортоорієнтованих виробництв;
- відсутність механізму ефективного впровадження новітніх технологій;
- недостатній розвиток та впровадження систем сертифікації, управління і контролю якості;
- відсутність дієвої системи державної підтримки експортерів [13].

Реалізація концепції забезпечила впровадження інституційних, організаційних, інформаційних, фінансових заходів, зокрема:

- оптимізація товарної структури експорту у напрямі нарощення частки продукції з високим рівнем доданої вартості, зокрема шляхом стимулювання розвитку високотехнологічних та наукоємних виробництв;
- географічна диверсифікація традиційного експорту товарів українського походження, що ґрунтується на аналізі попиту на закордонних ринках та виявленні найбільш перспективних з них;
- впровадження нових сучасних підходів до існуючого механізму представництва зовнішньоекономічних інтересів України за кордоном;
- запровадження механізму державної фінансової підтримки експортної діяльності (кредитування, гарантування та страхування експорту);
- забезпечення комплексної інформаційної підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- формування механізму впровадження результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок та налагодження випуску нових видів вітчизняної продукції з метою її експорту на зовнішній ринок;
- покращення умов для залучення інвестиційних коштів з метою модернізації експортоорієнтованих виробництв;
- удосконалення законодавства щодо державної підтримки українських експортерів під час їх участі у міжнародних тендерах за кордоном;
- надання державної підтримки вітчизняним товаровиробникам для участі у міжнародних виставково-ярмаркових заходах;
- розвиток та впровадження систем сертифікації, управління і контролю якості;
- підтримка розвитку інфраструктури вітчизняного агропромислового комплексу, надання сприяння у розширенні ринків збуту агропромислової продукції, в тому числі шляхом використання можливостей дипломатичних установ України за кордоном;

- сприяння вдосконаленню матеріально-технічної бази виробництв фармацевтичної галузі і медичного устаткування та просуванню їх продукції на нові ринки і закріплення позицій на вже освоєних;

- стимулювання розвитку виробництва та експорту продукції високотехнологічних галузей України, зокрема авіабудування, суднобудування, оборонно-промислового комплексу, космічної галузі тощо;

- підтримка розвитку транспортної інфраструктури та просування логістичних послуг [13].

Вказана концепція діяла протягом 2013-2015 рр., але її реалізація відбувалася частково.

Реальні результати дій українських урядів щодо підтримки експортерів протягом останніх років викладемо в таблиці 1.

Таблиця 1 – Підтримка експортерів з боку української держави (систематизовано авторами на основі [12, 13, 14])

Подія	Дата	Результат
Вступ України до СОТ	16 травня 2008 р.	- одночасне покращення умов торгівлі із більш як 150 країнами світу, на частку яких припадає понад 95% світової торгівлі; - зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів на товарні ринки країн-членів СОТ; - отримання можливості захисту інтересів українських виробників.
Асоціація України та Європейського Союзу	1 вересня 2017 р.	- змога перейти від партнерства і співробітництва з ЄС до політичної асоціації та економічної інтеграції; - передбачає створення по суті зони вільної торгівлі між двома сторонами.
Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою	14 березня 2017 р.	- безмитний доступ для українських експортерів до 98 відсотків товарних ринків Канади; - перехід до повної лібералізації імпорتنних мит.
Угода про спрощення торгівлі товарами в рамках СОТ	22 лютого 2017 р.	- лібералізація світових торговельних процедур; - скорочення витрат на глобальну торгівлю щонайменше на 14 %; - можливість ліквідувати частину торговельних бар'єрів, що перешкоджають реалізації українського експортного потенціалу.
Підписання членами ГУАМ квадратного Протоколу про сприяння координації в рамках ЗВТ	27 березня 2017 р.	- створення зони вільної торгівлі між державами-членами ГУАМ; - взаємне визнання деяких результатів митних формальностей.
Угода про технічне та фінансове співробітництво з Норвегією	22 березня 2017 р.	- передбачає умови фінансового запозичення та технічної допомоги уряду Норвегії; - визначає механізм схвалення проєктів технічної допомоги, субсидій, привілеїв та імунітетів для норвезької сторони в рамках зазначеного проєкту.

V раунд переговорів між Україною та Ізраїлем про прийняття угоди вільної торгівлі	8-9 березня 2017 р.	- створення плану міжсесійної роботи; - домовленість провести наступний раунд переговорів цього року у Києві.
---	---------------------	--

Більшість перерахованих заходів з державної підтримки експортних операцій відбулися саме у 2017 році. Як бачимо, дії українського уряду не стоять на місці, але ці дії мають не завжди системний, чіткий та своєчасний характер.

Для прикладу розглянемо як реалізовано державну підтримку експорту в провідних країнах світу, де використовуються різні системи заохочення національного експорту та існують спеціальні організації, завданням яких є забезпечення розвитку експорту, починаючи з інформаційної допомоги і закінчуючи прямим фінансуванням. Відповідні дані наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Державна підтримка експорту у різних країнах світу (систематизовано авторами на підставі [14])

Країна	Система підтримки національного експорту
1	2
Франція	- державне фінансування експорту здійснюється відповідно до спеціальних правил за участі й жорсткого контролю державних і напівдержавних кредитно-фінансових організацій: Банку Франції, Французького банку зовнішньої торгівлі і банку «Credit National»; - процедура отримання експортного кредиту істотно спрощена: потрібно лише чотири підписи: експортера, банку, що видав кредит, зовнішньоторговельного банку і страхової компанії; - діюча система дає змогу французьким експортерам користуватися кредитами як для фінансування самого експорту, так і експортного виробництва.
Фінляндія	Широкого поширення набула така форма державного стимулювання, як субсидування експортера: <ul style="list-style-type: none"> • короткострокове фінансування експорту; • кредитування експортером імпортера; • кредити на розвиток так званого нового експорту; • середньо- і довгострокове кредитування експорту. Однією з основних форм фінансування експорту є також страхування й гарантування експортних надходжень: <ul style="list-style-type: none"> • гарантія на випадок неплатежу імпортера (L-гарантія); • гарантія для забезпечення кредиту (P-гарантія); • гарантія фінансовим установам (F-гарантія); • зустрічна гарантія (B-гарантія); • гарантія інвестицій від політичного ризику (I-гарантія); • гарантія по акредитивам (D-гарантія); • K-гарантії.
Південна Корея	- запровадження системи множинних валютних курсів; - надання прямої фінансової допомоги; - дозвіл використовувати зароблену валюту на імпорт потрібних товарів; - розширення можливостей брати кредити в іноземній валюті; - послаблення щодо імпортного контролю, надання тарифних пільг.

<p>Китай</p>	<p>- стимулювання національного експорту виробів з високим вмістом доданої вартості через Китайську корпорацію страхування експортних кредитів (Sinasure):</p> <ul style="list-style-type: none"> • страхування коротко-, середньо- і довгострокових експортних кредитів; • страхування китайських інвестицій за кордоном; • надання гарантій, стягнення комерційної заборгованості; • оцінка кредитоспроможності торгових партнерів.
<p>Бразилія</p>	<p>Стимулюванням експорту займаються Міністерство розвитку, промисловості й зовнішньої торгівлі та Міністерство туризму:</p> <ul style="list-style-type: none"> • надання експортерам необхідної комерційної та іншої інформації; • сприяння експорту малих і середніх фірм; • розвиток нових видів експортної діяльності; • диверсифікація експорту; • підвищення конкурентоспроможності бразильської продукції.
<p>Казахстан</p>	<p>- створено Державну корпорацію страхування експортних кредитів та інвестицій; - відхід від сировинної спрямованості економіки країни і розвиток експортоорієнтованих виробництв у її високотехнологічному секторі.</p>

Дослідивши вітчизняний та закордонний досвід державного регулювання експортноорієнтованої діяльності потрібно відзначити, що основними чинниками, що стримують процес формування ефективної системи державної фінансової підтримки експорту в Україні є наступні:

- неефективна законодавчо-нормативна база експортоорієнтованої діяльності;
- необхідність сплачувати страхові платежі за рахунок чистого прибутку компаніями-експортерами;
- складність оформлення кредитної операції для підприємств-експортерів, у зв'язку з високими відсотками для вітчизняного бізнесу;
- необхідність додаткових гарантійних інструментів від підприємств-партнерів, які оформляються іноземною мовою на основі законодавства зарубіжних країн;
- політика НБУ щодо валютної виручки експортерів (обов'язкове повернення 75% валютної виручки до НБУ з подальшою транзакцією у гривні).

Враховуючи світовий досвід у цій сфері основними напрямками розвитку системи державної підтримки експорту в Україні мають стати використання бюджетних форм підтримки національних експортерів, а саме:

- кредитно-страхова підтримка розвитку високотехнологічних та інноваційних експортоорієнтованих виробництв;
- надання податкових пільг виробникам – експортерам високотехнологічної продукції;
- розробка і фінансування програм розвитку пріоритетних експортоорієнтованих проектів у межах спеціально створених фондів;
- адміністративно-організаційна підтримка національних виробників;
- ухвалення міждержавних документів щодо координації єдиних принципів страхування ризиків, здійснення валютного і експортного контролю;

– створення сприятливих умов для організації двосторонніх і багатосторонніх торговельно–промислових палат, бізнес–центрів і представництв у країнах Євросоюзу та СНД [14].

Разом з тим, для забезпечення ефективного функціонування системи державного гарантування експорту в Україні необхідно додати наступні напрями розвитку державного регулювання українського експорту:

– вдосконалювати законодавчу базу (в частині віднесення на собівартість продукції підприємств–експортерів страхових внесків);

– нарощувати обсяги державних гарантій за мінімізації участі держави у фінансуванні проектів (контрактів), активніше залучати приватних інвесторів для фінансування під державні гарантії (досвід ECGD, Великобританія);

– встановити порядок надання державних гарантій на трирічний бюджетний період з можливістю їх корегування при ухваленні закону про бюджет на відповідний рік;

– переглядати і розширювати щорічно перелік іноземних держав, до яких спрямовується експорт промислової продукції та надається державна гарантійна підтримка;

– працювати над спрощенням механізмів і процедури надання гарантій, зменшувати перелік необхідних документів і скорочувати терміни їх розгляду;

– налагодити систему оцінки проектів за їх значимістю для розвитку українського експорту і можливості відновлення втрачених або опанування нових позицій на зарубіжних ринках;

– визнати пріоритетним напрямом державної фінансової підтримки експортоорієнтовані науково–дослідні й експериментальні роботи, освоєння наукоємної й високотехнологічної продукції, закупівлі обладнання для розвитку експортного виробництва (термін кредитів визначається відповідно до терміну окупності проектів);

– розглянути можливість першочергового надання кредитів на виробництво експортної продукції з тривалим циклом виробництва, включаючи закупівлю сировини і матеріалів, які не виробляються в Україні;

– раціонально розподіляти ризики між усіма учасниками проекту (державна має відповідати тільки за ті ризики, які вона контролює), що сприятиме їх мінімізації й спонукатиме приватних інвесторів до більш виваженої поведінки;

– уникати практики надання повних державних гарантій щодо зв'язаних іноземних кредитів, оскільки такі кредити можуть негативно впливати на проекти, що фінансуються (некоректна оцінка ефективності операції, нереалістичне техніко–економічне обґрунтування, необґрунтовані показники окупності тощо);

– наділити агента уряду (уповноважений банк) правом достатньо високої самостійності в ухваленні рішень за наданням фінансових гарантій (за чітко встановленими правилами);

– сприяти розвитку консалтингової інфраструктури, насамперед, компаній, що надаватимуть інформаційні послуги, зокрема збиратимуть інформацію щодо ділової репутації підприємств [14].

Зазначене вище є звичайною практикою державного регулювання експорту за кордоном, такі механізми працюють у більшості розвинених країн світу. Тому автори вважають за необхідним перейняти закордонний досвід стосовно підтримки експорту та реалізовувати дані напрями розвитку державної підтримки експорту у вітчизняних умовах господарювання.

Збільшення експорту неможливе без розвитку української промисловості, модернізації виробництва українських товарів, залучення інноваційних розробок та технологій. На жаль, цього гасла не достатньо для системної модернізації українських підприємств. На думку авторів потрібно створити умови, що дадуть поштовх до такої модернізації, в тому числі з боку держави, а саме:

- лібералізація відносин між підприємством та працівником. Необхідно дати можливість підприємству більш вільних дій на ринку робочої сили, формуючи мотивацію працівника до працевлаштування на даному підприємстві;

- зниження податкового навантаження компаній має дати поштовх притоку іноземних інвестицій, а з ними і сучасних інноваційних технологій та продуктів;

- лібералізація умов ведення бізнесу вітчизняними підприємствами-експортерами, яка призводить до зменшення кількості дозволів та ліцензій, погоджень;

- збільшення обсяг квот на українські товари, з подальшим зняттям квотування на всі групи товарів, створення зон вільної торгівлі з провідними країнами ЄС та світу, провадження ефективних реформ для створення позитивного іміджу України у світі.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ РОЗРОБОК

Стан розвитку міжнародної торгівлі, а особливо експорту в Україні за своїми об'ємами значно відстає не тільки від розвинених країн світу, а й від середньостатистичних показників світової торгівлі. Однією з багатьох причин цієї проблеми є відсутність системного підходу щодо сприяння експортерам з боку держави. У статті авторами було проаналізовано економічний стан державного регулювання українського експорту, який має позитивну динаміку у першому півріччі 2017 року. Проведено аналіз кроків уряду України щодо реалізації зовнішньої торговельної політики протягом 2008–2017 рр. Висвітлено досвід провідних країн світу, які приділяють значну увагу покращенню власного експортного потенціалу, виділяючи на це більше ніж 1 % ВВП. Встановлено, що відсутність системного підходу у зовнішній торгівлі не спонукає на повне розкриття експортного потенціалу України. Вказана проблема потребує негайного вирішення. Авторами досліджено напрямки розвитку державного регулювання експорту, які ґрунтуються на світових практиках регулювання експортоорієнтованої діяльності та запропоновано власні напрямки дій на підтримку експорту з боку держави, що спрямовані на підвищення рівня розвитку української міжнародної торгівлі, виробництва, економіки і як наслідок добробуту громадян України. Перспективами подальших наукових досліджень має бути розробка дієвого економічного механізму державної підтримки експортоорієнтованої діяльності вітчизняних компаній різних галузей народногосподарського комплексу України.

SUMMARY

STATE SUPPORT OF UKRAINIAN EXPORTS: STATUS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT

L. M. Taraniuk, Dr. Econ., professor, Professor of Department of Economics and Business-Administration;

*T. Y. Makarenko, student Sumy State University Oleg Balatsky Academic and Research Institute of Finance, Economics and Management
Sumy State University,*

2, Rimsky-Korsakov st, Sumy, 40007, Ukraine,

E-mail: Lnt@ukr.net

Foreign economic relations of any state is an integral part of the national economy. It is one of the factors of the country's integration into the world economy system and allows it to expand production and consumption opportunities, strengthen competition and thus influence economic growth. Ukraine is at a new stage of entering the system of world economic relations, and how this process will take place depends not only on the dynamics of the country's foreign trade development, but also on the growth rate of the entire national economy. The authors analyzed the main indicators of Ukraine's foreign economic activity and made conclusions regarding the factors influencing the changes in these indicators. The main problems and levers of state support of exporters in Ukraine are determined. The foreign experience of state support for own exporters has been studied, which makes it possible to determine the system of export support in different countries of the world. The directions of actions for state support of Ukrainian exports have been formed, which is aimed at increasing the level of export-oriented activity of domestic enterprises.

Keywords: foreign trade, export, competitiveness, innovations, economic growth.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Wang J. Officially Supported Export Credits in a Changing World / J. Wang, M. Mansilla, Y. Kikuchi, S. Choudhury *World Economic and Financial Surveys*. – July 1, 2005. Режим доступу: <http://www.imf.org>.
2. Stephens M. Export Credit Agencies, Trade Finance and South East Asia / M. Stephens // IMF Working Paper No. 98/175. – December 1, 1998. Режим доступу: <http://www.imf.org>.
3. Jarvis C. Officially Supported Export Credits: Developments and Prospects / C. Jarvis, M. Kuhn, B. Horváth // *World Economic and Financial Surveys*. – December 1, 1995. Режим доступу: <http://www.imf.org>.
4. Drummond P. Recent Export Credit Market Developments / P. Drummond // IMF Working Paper. – № 97/27. – March 1, 1997. Режим доступу: <http://www.imf.org>.
5. Rodrik D. Taking Trade Policy Seriously: Export Subsidization as a Case Study in Policy Effectiveness. / D. Rodrik – NBER Working Paper w4567. – December 1993. Режим доступу: <http://www.nber.org>.
6. Balat J. Realizing the Gains From Trade: Export Crops, Marketing Costs, and Poverty. / J. Balat, I. Brambilla, G. Porto – NBER Working Paper w13395. – September 2007. Режим доступу: <http://www.nber.org>.
7. Крючкова І. Цінова конкурентоспроможність економіки України / І. Крючкова // *Вісник НБУ*. – 2003. – № 9. – С. 6–9.
8. Унковська Т. Моделювання впливу валютних та цінових шоків на формування експорту. Ефект гістерезису / Т. Унковська, К. Данилова // *Вісник НБУ*. – 2006. – Серпень. – С. 59–63.
9. Шевчук В. Слабка гривня як чинник спаду промислового виробництва і погіршення торговельного балансу / В. Шевчук // *Вісник НБУ*. – 2002. – № 8. – С. 20–25.
10. Корнієнко С. Платіжний баланс України: основні тенденції та їх економічне значення / С. Корнієнко, М. Рябокін // *Вісник НБУ*. – 2005. – № 12. – С. 28–33.
11. Василенко Ю. Перебіг експорту при девальвації національної валюти / Ю. Василенко, Д. Василенко // *Економіст*. – 2002. – № 8. – С. 46–53.
12. Міжнародна торгівля товарами в Україні та Євросоюзі у I півріччі 2017 р. // Економічний дискусійний клуб. – 30.08.2017 р.
13. Розпорядження КМУ "Про схвалення Концепції створення системи державної підтримки експорту України" від 01.08.2013 № 586-р.
14. Белінська Я.В. Державна підтримка експорту: зарубіжний досвід та уроки для України / Я.В. Белінська // *Стратегічні пріоритети*. – 2008. – №3(8). – С. 120-131

Надійшла до редакції 21 січня 2018 р.